

– забезпечення привабливості європейської системи освіти.

Впровадження Болонського процесу передбачає стандартизацію й універсалізацію навчального процесу [4].

Висновки. Усе позитивне, що було нараховано у вітчизняній освіті з дизайнерських дисциплін, необхідно поєднувати з науковими дослідженнями європейських країн. Розробляти, насамперед, національну методологію відповідно до Болонської системи навчання і формування діяльності фахівця-педагога з дисциплін дизайнерських спеціальностей.

Література:

1. Бойчук А.В. *Метаморфози проективної культури в контексті проблем дизайн-освіти* // *Вісник ХХІІІ*. – 2001. – № 4.
2. *Болонський процес: головні принципи виходження в Європейський простір вищої освіти* // *Упорядники Журавський В.С., Згуровський М.З.* – К.: ІВЦ „Видавництво „Політехоіка”, 2003. – С. 50 – 70.
3. Давиденко В.Я. *Дизайн*. – Х.: ХІДАДМ, 2003. – С. 185-305.
4. Рыбин С.В. *Проблеми впровадження Болонської системи у навчальних закладах мистецького спрямування* // *Вісник ХІДАДМ*. – Харків, 2005. – № 1. – С. 27.
5. Сидоренко В.Ф. *Взаємозв'язок проективної ідеології, методології та стратегії*. – М. *Труди ВНИИТЭ*. Сер. «Техн. естетика», 1989. – Вып. 58. – С. 5-7.

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-МУЗИКАНТА

Ракітянська Л.М.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розглядаються актуальність, структура та критерії сформованості морально-естетичної активності вчителя-музиканта.

Ключові слова. Морально-естетична активність, компонентна структура, критерії.

Аннотация. Ракитянская Л.М. Компонентная структура морально-эстетической активности учителя-музыканта. В статье рассматриваются актуальность, структура и критерии сформированности морально-эстетической активности учителя-музыканта.

Ключевые слова. Морально-эстетическая активность, компонентная структура, критерии.

Annotation. Rakityanskaya L.M. The component structure of teacher-musician's moral aesthetic activity. In the article the structure, the topical ness and the criterions of the formed moral-aesthetic activity of teacher-musician are considered.

Keywords. The moral-aesthetic activity, the component structure, criterions.

Постановка проблеми. Теоретико-методологічні та організаційно-методичні засади сучасного музичного виховання ґрунтуються на гуманістично зорієнтованій педагогії.

Сьогодні дедалі більшого визнання набуває розуміння того, що одним із шляхів гуманізації відносин в системі «вчитель – учень» є мистецтво. «Саме про роль мистецтва сьогодні необхідно говорити як про центральний напрямок в гуманізації школи» - зазначає Б.М. Неменський [2, 106].

Мистецтво, художня творчість мають морально-естетичну, а не чисто естетичну природу – стверджують філософи. Метою митця є залучення слухача, читача до світу своїх цінностей – до своїх ідеалів, переконань, моральних принципів, естетичних переживань. «Завдяки цьому, - пише М.С. Каган, - мистецтво виступає – усвідомлюємо ми це чи ні, хочемо ми того чи не хочемо – способом цілісного виховання духовного світу особистості – не одного лише її естетичного виховання, як часто стверджують теоретики, а саме всебічного формування естетично-морально-політичного змісту людської психіки» [1,306]. А відтак результат залучення до морально-естетичних цінностей музичної культури може бути представлений у вигляді придбаного особистістю морально-естетичного досвіду в сфері мистецтва, який дозволяє засвоїти чуттєвий досвід багатьох поколінь шляхом його переживання і усвідомлення. Реалізація особистістю морально-естетичного досвіду в практичній діяльності є, з одного боку, способом самовираження власного морально-естетичного потенціалу, а з іншого – способом активного перетворення навколишньої дійсності на основі власних морально-естетичних уявлень і переконань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Психолого-педагогічні дослідження з проблем підготовки вчителя музики до естетичного виховання школярів / Л. Г. Арчажнікова, Н.Л. Бєлая, С.В. Карпова, Л.Г. Коваль, І.Н. Немикіна, Г.М. Падалка, Н.І. Плєшкова, О.П. Рудницька, Г.М. Ципін та інші/ дають достатній теоретичний та емпіричний матеріал, який дозволяє стверджувати, що питання морально-естетичної активності вчителя-музиканта ще не стали актуальними. Професіограми дослідників обмежуються встановленням власне професійних умінь. Що ж до особистісних, громадянських, морально-естетичних якостей учителя, зокрема, його духовних інтересів, смаків, потреб, то вони беруться до уваги не достатньо /Н.Б. Крилова,

Д.П. Печко/. Морально-естетична активність, як показник морально-естетичної культури вчителя, визначає характер сприйняття та розуміння мистецтва, рівень розвитку його морально-естетичної свідомості та діяльності.

Дослідники відзначають, що проблема морально-естетичної активності майбутнього вчителя виникла як засіб розв'язання існуючих в практиці професійної підготовки вчителя-музиканта суперечностей. А вони виникають між високими вимогами суспільства до професійної підготовки вчителя музики і недостатньою педагогічною спрямованістю навчання на музично-педагогічних факультетах; сучасними вимогами до духовної культури вчителя та її реальним низьким рівнем; потребою шкільної практики в активному вчителіві, що працює творчо, і традиційними видами, формами, методами колективної та індивідуальної діяльності студентів у різних видах їх вузівської професійної підготовки.

Існуючі суперечності в підготовці вчителя музики і формуванні його морально-естетичної активності вимагають розв'язання цих питань як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Формування цілей статті. На основі проаналізованої філософської, музикознавчої, психолого-педагогічної літератури визначити компонентну структуру морально-естетичної активності вчителя-музиканта та критерії її сформованості.

Результати дослідження. Теоретичний аналіз робіт з проблеми дослідження дозволив виділити у структурі морально-естетичної активності вчителя музики компоненти: *когнітивний* /музично-слухові здібності, знання виразально-змістовної спрямованості музичних засобів, навички пізнавальної діяльності, вміння вербальної характеристики своїх переживань, оцінки змісту музичного твору за допомогою категорій етики та естетики, знання способів передачі школярам морально-естетичних цінностей мистецтва/; *мотиваційний* /педагогічно спрямована мотивація, цілеспрямованість інтересів і потреб в музично-виховній діяльності/; *свідомо-вольовий* /здатність до свідомої саморегуляції та спрямування музично-виконавської діяльності на морально-

естетичне виховання школярів/; *комунікативний* /уміння сприймати музичний твір як засіб духовного спілкування з композитором; уміння емоційної ідентифікації; уміння керувати власним емоційним станом/; *емпатійно-діяльний* /здатність до співпереживання, емоційної чутливості та співтворчості з школярами/; *творчо-самодіяльний* /уміння самостійно й творчо використовувати морально-естетичні знання та уміння в музично-естетичному вихованні школярів, уміння ініціативно, творчо підходити до розв'язання музично-виховних завдань/.

Критеріями морально-естетичної активності студентів є:

- *співвідношення* морального та естетичного в аналізі музичних творів /знання виражально-змістовних можливостей музичних засобів; навички пізнавальної діяльності; здатність до співпереживання та емоційної чутливості; уміння аналітично осмислювати музичну форму; уміння аналізувати та вербально характеризувати почуття; уміння оцінювати зміст музичного твору за допомогою категорій етики та естетики/;
- *активно* позитивне ставлення до музично-виховної роботи в школі /позитивне ставлення до професії вчителя музики; стійка педагогічно спрямована мотивація професійної діяльності; потреба у спілкуванні з дітьми/;
- *готовність* до самостійної музично-виконавської діяльності, спрямованої на морально-естетичне виховання школярів /знання способів передачі морально-естетичних цінностей мистецтва; вміння використовувати виховний потенціал музики в роботі з дітьми з урахуванням їх вікових особливостей; розвиненість комунікативних умінь/;
- *міра вияву* ініціативи, самостійності, творчості в музично-виховній роботі з дітьми /уміння використовувати морально-естетичні знання та вміння у самостійній музично-виховній роботі з учнями; ініціативність і творчість у пошуку нетрадиційних підходів до розв'язання виховних завдань; прагнення до творчого самовияву в різних видах музично-виконавської діяльності/.

На основі аналізу музично-виконавської діяльності студентів у класі індивідуального навчання та в ході виконавської практики була визначена

організаційно-педагогічна система, яка забезпечує формування їх морально-естетичної активності. Визначені умови, за яких діє організаційно-педагогічна система: поетапність формування морально-естетичної активності; актуалізація психічних механізмів саморегуляції; посилення діалогічності процесів педагогічної взаємодії; варіювання організаційних форм навчальної діяльності; активізація професійно-педагогічної діяльності.

Як системоутворюючий елемент формуючого етапу дослідно-педагогічного процесу було розроблено програму та методику розвитку морально-естетичної активності студентів у класі індивідуального навчання.

Перший етап дослідно-педагогічної роботи спрямовувався на активізацію морально-естетичних елементів естетичної свідомості студентів. Він передбачав розв'язання завдань: розвиток професійної самосвідомості студентів; формування основ морально-естетичних знань, необхідних для здійснення музично-виховної діяльності. З цією метою розроблені колективні форми навчальних занять (лекції, семінари) з використанням методів активізації розумової діяльності на основі принципу проблемності (проблемне викладання навчального матеріалу; проблемні бесіди; проблемно-пізнавальні завдання; диспути).

Завдання **другого** етапу дослідно-педагогічної роботи став розвиток морально-естетичного досвіду студентів і набуття комплексу умінь цілісного аналізу музичного твору з позиції єдності морального та естетичного. Формування морально-естетичного досвіду студентів здійснювалося в умовах колективної та індивідуальної навчальної діяльності з використанням системи типових пізнавально-творчих завдань, розроблених з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей сприймання музичних творів студентами музично-педагогічних факультетів.

Третій етап дослідно-педагогічної роботи спрямовувався на реалізацію студентами творчого підходу до процесу художньо-педагогічного спілкування з учнями. Він передбачав виконання завдань: формування умінь художньо-педагогічного спілкування; стимулювання практичної готовності до

самостійної музично-виконавської діяльності, спрямованої на морально-естетичне виховання школярів. Підготовка до самостійної музично-виконавської роботи здійснювалася в ході практикуму, який проводився у студентами інструментального класу в колективно-груповій формі. Шляхом виконання спеціальних вправ вони навчалися умінням художньо-педагогічного спілкування. Важливим методичним засобом формування практичної готовності до самостійної музично-виховної діяльності в школі виявилась організація музично-виконавської діяльності студентів за принципом особистісно-рольового підходу у спеціально створених педагогічних групах. Цьому сприяла активна участь студентів у різних видах виконавської практики в школі, де вони виконували посильні ролі – функції і поступово оволодівали необхідними навичками та вміннями. Для цього використовувались творчі завдання, пов'язані із самостійною підготовкою і проведенням виховної роботи в школі, а також специфічні методи та прийоми (організація змагання між групами; стимулювання позитивного ставлення до музично-виховної діяльності в школі; формування громадської думки; контроль та взаємоконтроль; оцінка та самооцінка).

Перевірка ефективності розробленої методики формування морально-естетичної активності студентів музично-педагогічних факультетів здійснювалася за допомогою методів і прийомів спостереження, анкетування, бесіди, математико-статистичної обробки одержаних результатів, їх якісного аналізу та обробки на ЕОМ. Якщо на початку формуючого експерименту контрольна та експериментальна групи перебували на однаковому рівні сформованості морально-естетичної активності, то порівняльні дані після його завершення свідчать про значні позитивні зміни.

Висновки. Необхідність формування морально-естетичної активності як індивідуально-психологічної якості особистості вчителя, що забезпечує успішність педагогічної взаємодії, зумовлена логікою сучасного суспільного розвитку, орієнтованого на перетворення всіх сфер життя за принципами гуманізму та демократії.

З позиції системного підходу морально-естетична активність розглядається як важлива професійна якість цілісної структури особистості вчителя і як утворення власне системне, що складається з компонентів: когнітивний, мотиваційний, свідомо-вольовий, комунікативний, емпатійно-діяльний, творчо-самодіяльний. При такому підході морально-естетична активність розглядається як інтегративне утворення у вигляді процесу творчого накопичення чуттєво-емоційного досвіду, втіленого у мистецтві, освоєння навичок емоційно-осмисленого сприйняття музичних творів і результат реалізації особистістю морально-естетичного потенціалу у власній соціально-ціннісній діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Здійснене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми формування морально-естетичної активності майбутніх вчителів музики. У наступних розробках важливо сконцентрувати увагу на питаннях, що стосуються наступних аспектів вирішення цієї проблеми: співвідношення морально-естетичної активності та соціальної активності студентської молоді; формування морально-естетичної активності студентів у різних формах організації навчально-виховного процесу на музично-педагогічних факультетах; вплив морально-естетичної активності на формування педагогічної майстерності вчителя музики, його готовності до виховної роботи з учнями різного віку та інше.

Література

1. Казан М.С. Мир обичая. – М.: Политиздат, 1988. – 118 с.
2. Неменский Б.М. Пути очеловечивания школы //Новое педагогическое мышление/ Под ред. В.Петровского. – М.: Педагогіка, 1989. – С. 41-48.

СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Растрюгіна А.М., Дьомін С.П.

КДПУ ім. В.Винниченка

Анотація. В статті на рівні постановки проблеми піднімається питання про загальну необхідність становлення і розвитку суб'єктної активності майбутнього педагога-музиканта як запоруки його високоєфективної професійної діяльності, розглянуто етапи становлення вказаної якості в освітньому просторі ВНЗ.

Ключові слова.